

Om vår kulturelle arv og om ydmykelse

The nuclear bomb of emotions

Av Tone B. Bergflødt

Redigert i 2017, skrevet i 2013, etter Evelin Lindners foredrag «Dignity and Humiliation: Norway and the Concept of likeverd» ved Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo, 23. januar 2013, www.sv.uio.no/tjenester/kunnskap/podkast/index.html

Under studiene fikk jeg med meg en gjesteforelesning med Evelin Lindner, tyskfødt lege, psykolog og konfliktforsker. Den gjorde et sterkt inntrykk på meg, og ordene hennes er aktuelle fortsatt, fire år etter foredraget.

Ordene er en kraftig alarm, en besk medisin, som også gir håp:

En vakker somalisk kvinne innledet foredraget spontant med en *Sang til gale kvinner* og hadde et budskap til oss kvinner: *Forsett å være gale!*

Den somaliske kvinnens bakgrunn inneholdt spranget fra en undertrykket kvinnetilværelse i hjemlandet, til en mastergrad ved universitet her i landet. Hennes andre budskap var: *Kom deg opp av den undertrykte posisjonen ved hjelp av utdanning!*

Et bilde av en sjømann i båt, rett før en kjempebølge fylt av vann og rød sand skyller over både båt og mann, og gjør det umulig å se noe som helst, illustrerte situasjonen i verden slik Evelin G. Lindner så den.

I sekundene før bølgen kommer, ser vannet helt stille og ubevegelig ut.

Så kommer bølgen....

Noen velger å forholde seg til verdenssituasjonen som den ser ut for oss til daglig, vi bor i et fredelig hjørne av verden og har krig og kriser på god avstand. Da virker det helt ok med *business as usual*. Andre fortviler, ser urettferdighet og nød altfor godt, vil gi og gi, og ta imot alle som trenger hjelp, i solidaritet med dem som lider.

Så finnes det en tredje variant. Vi kan velge å se på oss selv på samme måte som i speilet Lindner holdt opp for oss.

Lindner løftet fram Henrik Wergelands ord fra 1843, hvor han beskrev nordmannen som en som har det hardt i det daglige, på grunn av klimaet og den tøffe naturen. Wergeland mente at et folkeslag som lever under så mange begrensninger i hverdagen, må utvikle helt spesielle egenskaper for å klare seg. *Vissheten om at vi alle er verdifulle*, var avgjørende. Alle måtte bidra på sin måte, om vi skulle klare oss her oppe i det kalde nord. Det var ikke særlig grobunn for snobberi og hierarki.

Likeverd er dermed en kulturell arv i Norge, som vi har helt naturlig med oss, sier Lindner. I land hvor *living is easy*, oppstår det helt andre kulturelle tradisjoner, og de har hatt mer fokus på å passe på seg og sitt, enn det som har vært nødvendig i Norge. For å illustrere dette viste hun fram et bilde av en by med vollgrav og høye murer fra Europa, kontra et åpent landskap, med røde låver og hvite våningshus, og kuer i grønne enger fra Norge.

Vår åpenhet og tillit er vår sårbarhet, og vår styrke.

Dette er verdier det er viktig å bevare, sier Lindner, en verdifull kulturell arv!

Hun sier videre at mennesket ikke er naturlige drapsmenn. Det mennesket imidlertid gjør, er å passe på sin eiendom. Kanskje startet ydmykelsesspiralen ved at fastboende bønder sådde sitt korn, nomader kom og tok av det, bønder skaffet våpen for å passe på kornet sitt, nomadene følte seg ydmyket og skaffet våpen, og så var spiralen i gang.

Følelsen av ydmykelse er hva Lindner kaller *The nuclear bomb of emotions*. Hun hevdet videre at ydmykelse kan føre til krig, mens respekt fører til fred. Re spectare, betyr å se igjen, altså revurdere førsteinntrykket, gang på gang. Tro at folk forandrer seg, ta ting i beste mening. Ingen lett øvelse, men kanskje den eneste som nytter for å bryte ydmykelsesspiralen. Etter å ha tapt første verdenskrig, ble tyskerne ydmyket i den tro at det skulle gjøre tyskerne harmløse. Vi vet alle hvordan det gikk.

Lindner stilte spørsmålet: Hva er normalt? Hun stilte spørsmål ved en del sannheter, alle de *enten eller* vi lever under. Arbeid eller ferie, fattig eller rik, god eller dårlig. Hun var opptatt av at vi har et liv å leve, et liv hvor vi forholder oss til realiteter og ikke lever *liksom-liv*. Hun sa at i USA kan treåringer se forskjell på ulike *brands*, merkevarer, fordi de ser så mye på TV og sier navnet på merkevaren i stedet for på produktet når de skal be om det. Det er sannsynlig at det samme er tilfelle blant noen treåringer i Norge.

Vi fikk i foredraget se eksempler på billige matvarer som vi importerer fra fattige land, og nesten ikke betaler noe for her, eksempelet var ananas. Vi får søt, god ananas til en billig penge. De som dyrker og høster ananasen, dør tidlig på grunn av sprøyting, fattigdom og dårlige arbeidsvilkår.

Og i tillegg tror vi at vi gjør dem en tjeneste ved å handle med dem!

Et bilde fra India hvor maharajaer satt på sine elefanter og noen ble båret av lavkasteindere illustrerte dette.

Nå er det vi som er maharajaene som holder slaver i fattige land, som kan dyrke maten for oss. Samtidig bygger vi ned landbruket her hjemme

Jeg ble næret av ordene Evelin Lindner kom med, det hun sa gav gjenklang og innsikt.

Lindner var opptatt av rammene for våre liv. Psykologiske eksperimenter viser at om folk gis en *Wall-Street ramme*, vil det automatisk føre til at de som skal fungere innenfor den, tillater seg *spill, juks og bedrag, den sterkestes rett*.

De som blir gitt en ramme av et lokalsamfunn, vil framelske egenskaper som samarbeid og vinn-vinn løsninger.

-I framtida må vi aldri slutte å tilegne oss kunnskap og ferdigheter, vi kan ikke stole på at eksperter skal løse alt for oss, vi må ta et ansvar selv, formante Lindner til slutt, og listet opp egenskaper som er viktige for framtida:

Mot, nysgjerrighet, ærefrykt, tålmodighet, ydmykhet og refleksjon. Det er viktig å lære seg å svømme framfor å holde fast, lære å gi slipp. Vi må være obs på ydmykelse og etterstrebe å vise hverandre kjærlighet.

Helt til slutt kom hun med en liten tordentale:

-Tvil ikke på at en liten gruppe mennesker kan endre verden, det har de alltid gjort!

Norge har det største økologiske fotavtrykk og det høyeste nivå av menneskelig utvikling i verden. Vi må forme visjoner, hvordan designe framtida slik at barna våre får en verden verd å leve i? Kom ut av boblene deres, slutt med alle sydenferiene, men lær om verden, vær kunnskapstørst! Den som sier at noe ikke går, må slutte å forstyrre den som faktisk gjør det! La oss vokse opp og komme ut av barnehagen, ut av ungdomstida! Vi må bli gode foreldre, ta ansvar og yte omsorg for oss selv og slutte å skylde på andre!